

14. Стилистика англійського язика : Учебник / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : Выща шк., 1991. – 272 с.
15. Трофимова Э. А. Синтаксические конструкции английской разговорной речи / Трофимова Э. А. – Ростов : Изд-во Ростовск. ун-та, 1981. – 160 с.
16. Усне побутове літературне мовлення / Ред. колегія : А. П. Грищенко, М. А. Жовтоброух, А. П. Медушевський, В. М. Русанівський, М. Д. Чебурко. – К. : “Наукова думка”, 1970. – 204 с.
17. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник / Шульжук Каленик Федорович. – К. : Видавничий центр "Академія", 2004. – 406 с.
18. Эфендиев А. Ш. Природа языковой редупликации / А. Ш. Эфендиев // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 43. – С. 245–249.
19. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1983 – Т. 4 : Н – П / Уклад.: Р. В. Болдирев та ін.; Ред. тому: В. Т. Коломієць, В. Г. Скляренко. – 2003. – 656 с.
20. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1985. – Т. 2 : Д – Коппі / Укл. : Н. С. Родзевич та ін. – 1985. – 572 с.
21. Longman Grammar of Spoken and Written English // Douglas Bitter, Stig Johansson, Geoffrey Leech, Susan Conrad, Edward Finegan. – Pearson Education Limited, 1999. – 1204 p.
22. Merriam-Webster online dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com>
23. Online etymology dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.etymonline.com>

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Austen. J. Emma / Jane Austen. – Girlebooks, 2000. – 656 p.
2. Bronte Ch. Jane Eyre / Charlotte Bronte. – Girlebooks, 2007. – 774 p.
3. Dickens Ch. Hard times / Charles Dickens. – Penguin Popular Classics, 1994. – 280 p.
4. Куліш П. О. Чорна рада : роман, оповідання, вірші / Куліш Пантелеймон Олександрович. – Х. : Фоліо, 2008. — 287 с.
5. Мирний П. Хіба ревуть воли, як ясла повні? : Роман з народного життя / Мирний Панас. – Х. : Фоліо, 2005. – 350 с.
6. Нечуй-Левицький І. С. Князь Єремія Вишневецький; Гетьман Іван Виговський : Іст. романи / Нечуй-Левицький Іван Семенович. – К. : Веселка, 1996. – 542 с.

Панаськов А. В.
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

КОНЦЕПТ TRIAL В ОНТОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

Одна з актуальних проблем концептології – виявлення й опис парадигми концептів як структурних одиниць людської свідомості, що зберігають сукупність знань людини про ті або інші явища навколишнього світу і є частиною національної концептосфери [Арутюнова 1999, Болдирев 2004, Вежбицька 1997, Демьянков 2004, Кубрякова 2000, Степанов 2001, Стернін 2007 та ін.].

Актуальність проблеми та її зв'язок з науковими завданнями обумовлені дослідженням проблем концептуалізації світу та вивченням мови з позицій когнітивістики. Наше дослідження – це спроба категоризації концепту “TRIAL” та побудови моделі концептосфери судочинства, застосовуючи комплексний підхід, який включає сукупність методик концептуального аналізу.

Поняття “концепт” увійшло й закріпилося в лінгвістичній термінології в кінці ХХ ст. У лінгвістиці розроблена велика кількість трактувань поняття “концепт”, запропоновані різні оригінальні методики виявлення й опису концептів. Вчені

визначають концепт як складову свідомості [Кубрякова 2000, Демьянков 2004, Вежбицька 1997], мови [Арутюнова 1999], культури [Степанов 2001]. Беручи до уваги висновки більшості когнітологів, концепт можна визначити як структурну одиницю свідомості людини, яка має вираження в мові, використовується в процесі мислення, містить у собі всю сукупність знань (як колективних, так і індивідуальних) людей про світ або про окремий предмет, явища дійсності, а також відношення до них людей й оцінку, має культурологічну значимість як частина національної культури, фрагмент картини світу.

Репрезентація або вербалізація концепту в мові відбувається через значення готових лексем, фразеологічні сполучення, вільні словосполучення, структурні й позиційні схеми речень, тексти й сукупності текстів. Аналіз цих засобів дозволяє виявити зміст концептів [6, 59]. Формування концепту у свідомості носіїв мови відбувається за рахунок безпосереднього сенсорного досвіду людини, розумових операцій з іншими концептами, що вже існують у його свідомості, вербальної комунікації, знайомства з художніми творами та в результаті самостійного пізнання людиною значень мовних одиниць за допомогою словників. Формування концепту є індивідуальним для кожної людини, але віддзеркаленням колективної свідомості.

Концепт “TRIAL” є частиною правової картини світу або концептосфери права. Він разом із концептами “CRIME”, “PUNISHMENT”, “GUILT” належить до концептів, які забезпечують зв’язок Людина-Соціум й утворюють концептосферу “LAW”.

Характерною рисою юридичної картини світу є її багаторівневість, ієрархічна структура. Див. схема 1.

При проведенні концептуального аналізу ми спиралися на методику Л. Г. Бабенко, де метою концептуального аналізу є моделювання ментального змісту концепту у вигляді польової структури, а також на методику Л. О. Чернейко, в якій при виокремленні ознак концепту необхідно зосередитись на аналізі сполучуваності слів, особливостей вживання лексики, що репрезентує концепт. Таким чином, наш алгоритм дослідження містить аналіз словникових тлумачень ключових слів, які репрезентують концепт (іменник TRIAL), їх етимології, парадигматичних зв’язків. Узагальнення результатів такого аналізу дозволяє в подальшому змоделювати структуру концепту.

Мета статті – виявлення особливостей репрезентації концепту “TRIAL” у художніх творах та документальних записах, опис і моделювання структури концептосфери судочинства.

Завдання:

- встановити значення ключових лексем, які репрезентують аналізований концепт,
- проаналізувати парадигматичні зв’язки й особливості сполучуваності виявлених засобів репрезентації концепту “TRIAL”;
- змоделювати й описати структуру концептосфери судочинства.

Концепти складають семантичний простір конкретної мови, а за семантичним простором можна судити про структури знань. Всю пізнавальну діяльність людини (когніцію) можна розглядати як ту, що розвиває вміння орієнтуватися у світі. Ця діяльність пов’язана з необхідністю ототожнювати й розрізняти об’єкти; концепти виникають для забезпечення таких операцій. Для виділення концепту необхідні і перцептуальна виокремленість деяких ознак, і предметні дії з об’єктами та їх кінцеві цілі, і оцінка таких дій та ін.. Знаючи роль усіх цих факторів, когнітологи проте ще не можуть відповісти на запитання, як виникають концепти.

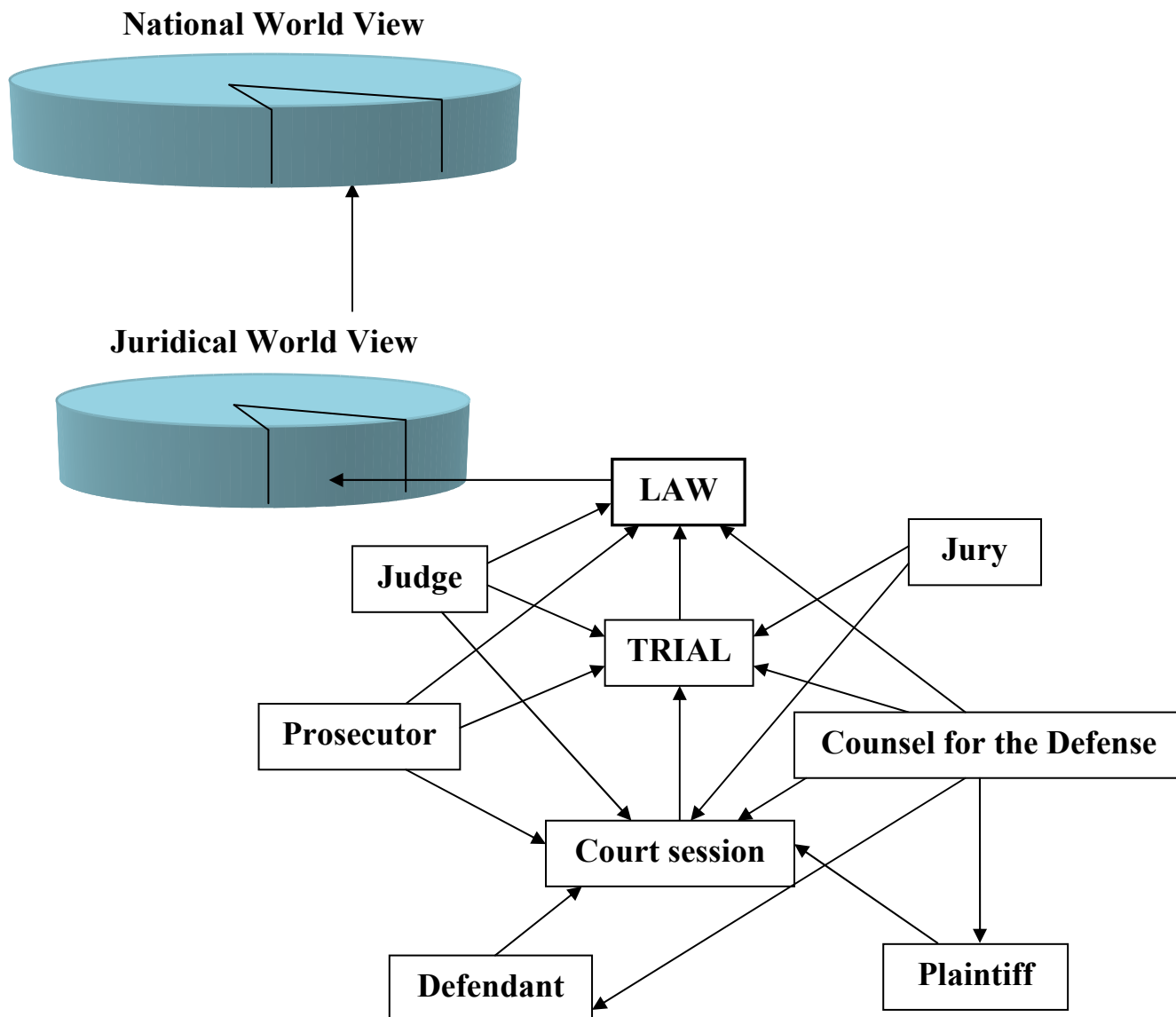

Схема 1.

У загальному вигляді концепт можна уявити, з одного боку, як згусток культури у свідомості людини: те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини, а, з іншого боку, концепт – це те, завдяки чому людина сама входить у культуру, а в деяких випадках і впливає на неї.

Концепт як складний комплекс ознак представлений у мові на багатьох рівнях. На нашу думку, найінформативнішим є лексичний рівень, дослідивши який, ми зможемо виявити набір ознак, що формують структуру концепту. Дослідження концепту відбувається у декілька етапів, першим з яких є аналіз лексичного значення та внутрішньої форми слова, яке репрезентує концепт. Другий етап – виокремлення синонімічного ряду лексеми – репрезентанта концепту. Третій етап – окреслення способів категоризації концепту в мовній картині світу. Четвертий етап – визначення способів концептуалізації як вторинного переосмислення відповідної лексеми, дослідження концептуальних метафор та метонімії. П'ятий етап – дослідження

сценаріїв, тобто явищ, які відбуваються в часі та/або просторі та передбачають наявність суб'єкту, об'єкту, мети, умов виникнення, часу та місця дії.

Аналіз словникових статей 7 тлумачних словників англійської мови дав нам змогу побудувати матрицю значення лексеми “TRIAL”, де 2 компоненти зареєстровані у семи словникам, що робить їх домінантами у структурі значення, а решта компонентів утворюють його периферію. Домінантний компонент значення лексеми “TRIAL”, виявлений в результаті аналізу словникових дефініцій, визначається як “дослідження фактів з метою визначення істини” (examination of evidence to determine an issue). В юридичному дискурсі реалізується значення “розгляд справи суддею (за допомогою журі присяжних або без нього) з метою вирішення суперечностей між сторонами” (judicial examination and determination of issues between parties by a judge with or without a jury), в неюридичному – “процес або спосіб перевірки властивостей, якісних характеристик особи або предмета” (the process or mode of testing the ability, quality or performance of sb/sth).

І. А. Стернін зазначав, що семантика ключового слова-репрезентанта концепту найкраще відбиває ядро концепту [6, 63]. Н. А. Красавський також говорив про те, що в значенні слова відбиті базові уявлення про поняття, яке воно позначає. Він писав про те, що словникова дефініція – це “культурно релевантний тип вербального тексту, у якому розкрита базова (властиво понятійна) структура й асоціативно-образна основа концепту” [2, 24].

Когнітивний контекст концепту “TRIAL” можна представити як модель ситуації. Ця ситуація передбачає наявність як мінімум трьох учасників:

1) особа, яка виступає ініціатором процесу, подаючи скаргу (позивач – plaintiff) або висуваючи обвинувачення (прокурор – prosecutor).

2) особа, якій пред'явлений позов або обвинувачення у скоєнні якого-небудь злочину. Це особа, проти якої порушено судову справу (відповідач – respondent, обвинувачений – accused, підзахисний – defendant).

3) особа, уповноважена суспільством/державою на основі детального вивчення справи приймати рішення (виносити вирок) на користь тієї чи іншої сторони і в разі доведення провини обвинуваченого визначати міру покарання (суддя – judge).

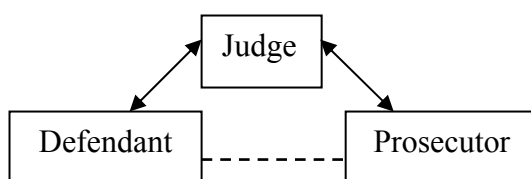

Схема 2. Модель ситуації “TRIAL”

У більшості випадків у цивільних справах обидві сторони, тоді як в кримінальній справі обвинувачений, користуються допомогою кваліфікованих юристів, хоча вони можуть представляти себе самостійно. Саме тому ми вважаємо адвокатів величиною змінною та не включаємо їх у модель як обов'язкових учасників судового процесу. Ще одним важливим компонентом цієї моделі, хоча й не обов'язковим, є колегія присяжних (trial jury), якому саме належить прийняти рішення щодо того, чи зміг позивач/адвокат позивача/прокурор довести причетність відповідача/обвинуваченого до скоєного

правопорушення. Саме на цьому етапі судового процесу цей компонент активізується, адже до цього присяжні виконували роль спостерігачів. Вербальна комунікація присяжних з рештою учасників судового процесу (крім судді) відбувається лише в одному напрямку (відносна комунікативна ізольованість присяжних є важливою передумовою об'єктивності судового процесу). Схематично це можна представити як:

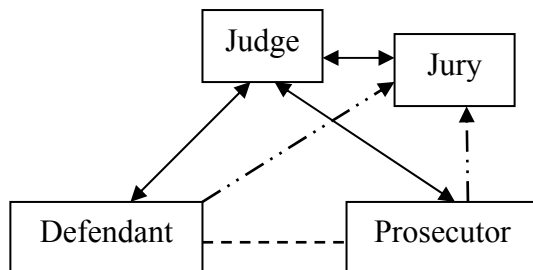

Схема 3.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши семантику й особливості вживання засобів репрезентації концепту “TRIAL”, ми спробували зобразити структуру концепту “TRIAL” у вигляді семантичного графу (див. схему 4).

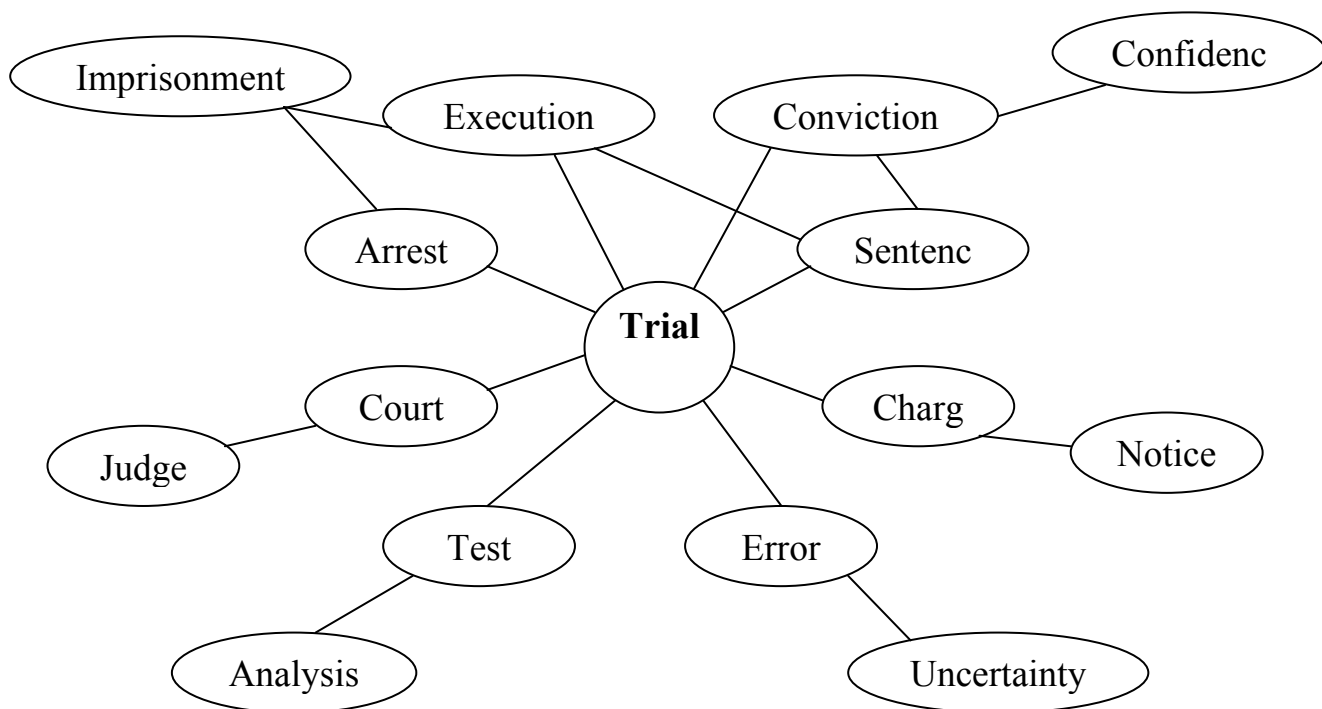

Схема 4. Структура концепту “TRIAL”

Перспективою подальшої роботи може стати дослідження концепту “TRIAL” на основі більшого за обсягом текстового матеріалу. Розширення матеріалу можливо за

рахунок різних типів дискурсу, що дозволить описати особливості концепту “TRIAL” на сучасному етапі.

Л і т е р а т у р а :

1. Laurence S. and Margolis E. Concepts and Cognitive Science / S. Laurence and E. Margolis // Concepts : Core Readings. – Cambridge, MA : MIT Press, 1999. – P. 3–81.
2. Красавский Н. А. Динамика эмоциональных концептов в немецкой и русской лингвокультурах : Автореф. дис. ... д-ра филол. наук / Н. А. Красавский. – Волгоград, 2001. – 40 с.
3. Левицкий В. В. Семасиология / Виктор Васильевич Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
4. Палашевская И. В. Концепт “Закон” // Антология концептов / Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина. – М. : Гнозис, 2007. – С. 69-81.
5. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1997. – С. 40–76.
6. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание. – Воронеж, 2001. – С. 58–65.

*Паньків О. Б.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

**КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

У сучасному мовознавстві велика увага приділяється дослідженню семантики і прагматики мовних одиниць, що пов'язане з необхідністю виявлення особливостей їх функціонування в процесі комунікації. Визнання соціальної природи мови в мовознавстві передбачає розгляд мовних одиниць з позиції суспільної приналежності мови, тобто як засобу людського спілкування у всіх його різноманітних проявах [1, 5, 6, 7].

Метою дослідження є вивчення семантичних і комунікативно-функціональних особливостей англійських фразеологізмів, а також їх інвентаризація.

Завдання:

- проаналізувати комунікативно-функціональні особливості англійських фразеологізмів;
- визначити роль прагматичних правил у реалізації функціональних особливостей фразеологізмів;
- класифікувати комунікативні фразеологічні одиниці.

Розвиток комунікативного підходу як особливого аспекту дослідження мовних явищ має на меті розширити і поглибити вже традиційне системно-структурне вивчення фразеологічних одиниць як елементів мовної системи. Ще зовсім недавно комунікативна функція приписувалась виключно мовленню: “тільки рівень висловлювання є рівнем комунікації, а рівень слова, словосполучення є рівнем номінації” [2, 67] або “імена мають комунікативну цінність тільки в межах повідомлення” [1, 66] по тій причині, що імена (слова, словосполучення) мають лише значення, проте не мають змісту, що виникає при сполученні слів всередині граматично оформленого мовленнєвого висловлювання. Розмежування номінативних і комунікативних одиниць, як справедливо зауважує В. М. Комісаров, є цілком природнім і закономірним [3]. Вивчення функціонального аспекту номінативних одиниць мови і, в